

ELŐFIZETESI ÁR:

Égész évre. . . . 6 korona.
 Igyes szám ára 4 fillér.

MENNYELIK BETEKINT EGYZER:

szombaton és egyes rendki-
 vüli alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
 Városi közlevélvár (városház).
 Földszint 7. sz. loc. küldendők
 a kéziratok.

KIADÓNYITÁLT:

Városi könyvnyomda-vállalat
 iródjaja. az küldendők
 az előfizetői díjak és hirdetések.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KOZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VECSEY IMRE. ✱ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS.

Kiadótulajdonos: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

A fizetésrendezés.

(K.) A fizetésrendezési javaslat elkészítésével megbízott háromtagú bizottság most dolgozik a javaslaton. Volt alkalmunk a javaslatba betekinteni és jó lélekkel mondhatjuk, hogy az megfelel a tisztikar óhajtásának és jogos igényeinek. Örömmel jegyezzük fel az alkalmossal azt a jóindulatot, melylyel a bizottság ezen kérdést tárgyalja. A fizetések a vármegyei és állami fizetések mintájára van tervezve és a javaslatban gondoskodás történik valamennyi tisztviselőről, a segéd és kezelő személyzetről, a díjnokokról, a hajdu és rendőr legénységéről, valamint a város összes alkalmazottairól.

Örvendünk, hogy a fizetésrendezési mozgalom megindításával és ezen kérdésben írott cikkelyeinkkel meggyőzték az illetékes köröket arról, hogy a mostani állapottok túrhetetlenek. Meg is voltunk kezdetől győződve afelől, — hisz minden cikkelyünkben felelőssé a bizodalom — hogy az illetékes körök megfigyelve más városok gondoskodását tisztviselőikről, belátva a megélhetés nehéz voltát és a mostani fizetések csekélységét — javasolni fogják a közgyűlésnek a fizetések rendezését. A rendezés munkája ma holnap készen lesz ugy, hogy lapunk jövő számában egész terjedelemben hozzuk a javaslatot és a javaslat bőséges megokolását.

Az új javaslat fizető-osztályokat állapít meg állami mintára és fizetési fokozatokat, ugy tervezvén a megoldást, hogy azon tisztviselők, akik már tíz éve szolgálnak, a fizetésrendezési javaslat életbeléptetésekor a második fokozatra jönek és 1912-ben az elsőbe. Az intézkedés ezen módja igazságos és bizonyára nagy megnyugvást kelt azon tisztviselők körében, akik már régebb idő óta szolgálnak.

Most már ezek után csak egy kérdésünk van a bizottságokhoz és bizottsági közgyűléshez nevezetesen az, hogy az elfogadandó fizetésrendezési javaslat, mely ismételjük, hogy é demes munka, még ez évben, vagyis 1907 július hónap 1-én lépjen életbe. Más alkalmossal írott cikkelyeinkben kimutattuk, hogy a nehéz megélhetési viszonyok nagyon is megokolják ezen javaslat mielőbb történő életbeléptését. A drágaság élelmi szerekben, lakásban, ruházatban egyzóval mindenben emelkedik, e tekintetben javulás a közel jövőben sem várható. Igen sok törvényhatóság és város viszszaemőleg is megszavazta tisztviselőinek a javítását, mi azonban hálás szívvel vesszük azt is, sőt csakis azt kérjük, hogy ezen fizetésrendezési javaslat 1907 július 1-én lépjen életbe.

Ha városunk törvényhatósági bizottsága meghajolva a fizetésrendezési javaslat megalkotása előtt azt elfogadja, bizonyára jóváhagyja méltányos határozatát a belügyminiszterium és nem fog kifogást tenni arra nézve, hogy ezen javaslat 1907 június 1-én életbe lépjen.

Vecsey Imre, Juhász Ignác és Fejér Ferenc dr. urak érdemes munkát végeztek, teljes jóakarattal mérlegelve mindazon óhajtásokat, mellyel a fizetésrendezési javaslatnál felmerültek. A javaslat nem lő tul a célon, de alaposan segít a mostani bajokon, éppen azért annak elfogadását jó lelkiismerettel ajánljuk a tekintetes bizottsági közgyűlés figyelmébe és jóakarátába.

A közigazgatási tisztviselők fizetésrendezéséhez.

Irta: Fodor György Szatmár város levéltárosa.

1872. év óta, — mikor az 1870. évi XLII. ik t.-c. alapján a közigazgatás elválasztatott az igazságszolgáltatástól — mondhatni, hogy majdnem mindig napirenden volt a kérdés a közig. törvényhatóságoknál. Különösen napirenden van az egy idő óta; különösen mióta a tisztviselőkkel szemben nagyobb mérveket öltöttek a társadalmi élet követelményei; másfelől pedig a minden téren óriási mérvben emelkedett drágaság a megélhetést szinte problematikussá tette.

Ha ennek az örökös mozgalomnak okát akarjuk tudni, ami ezt a kérdést — ugyszólvá — szinte folyton napirenden tartotta, nagyon könnyen megtalálhatjuk, ha meggondoljuk, hogy az elől hivatott szétválasztó törvény nem intézkedett sem a hivatalos állások minősítése tekintetében, sem szolgálati utasítását nem adott; sem az állások minőségének megfelelő fizetést nem állapított meg; hanem rábízta a törvényhatóságokra ezeken szervezeti szabályrendeletbe foglalását, melyet aztán a belügyminiszterhez kellett jóváhagyás végett felterjeszteni, a „jus supremae inspectionis” elvéből kifolyólag.

Az 1870. évi XLII. t.-c. 66. §-a meghatározza, hogy kik lehetnek tisztviselők; a 67. §-a pedig csak a főjegyzői, árvaszéki elnöki, a tiszti ügyézi, az orvosi, állatorvosi és mérnöki állásokra nézve állapítja meg a minősítést; míg a többiekre nézve egy szóval sem rendelkezik. A fizetés megállapítását, valamint a tisztviselők segéd- és hivatali személyzet létszámának szervezeti szabályrendeletben való megállapítását teljesen a törvényhatóságokra bízta.

Ennek a törvénynek intézkedése folytán meg is csinálta aztán mindenik törvényhatóság a maga szervezeti szabályrendeletét, ki így, ki amugy, mindenik a maga körülményei szerint, szóval ahány, annyiféleképpen; ugy, hogy ezekben egyöntetőséget sem egy, sem más irányban felledezeni nem lehetett: hanem szembeötölő kontroverziákat. Igen is természetes, hogy az idők folyamán kiváncsi volt rá mindenik, hogy ez, meg amaz hogyan rendezkedett be? Különösen érdeklükben állott ennek megtudása a tisztviselőknek, leginkább a fizetésre nézve; mert hát — öszintén szólvá —

őket ez érdekelte legközelebből. Igyekeztek tehát egyik s másik hatóság szervezetét megtudni, s összehasonlást tenni. És ez az összehasonlító tanulmányozás épen elegendő volt arra, hogy az elégedetlenséget, békétlenséget, zúgolódást felköltse, szássa, és a helyzet javítása iránt mind-egyik megtegye a kellő lépéseket a maga törvényhatóságánál.

Igy keletkezett ez az örökös mozgalom, ez tartotta fenn időről-időre napirenden és tartja fenn ma is, addig, míg a kormány és törvényhozás a törvényhatósági tisztviselők fizetési ügyét épen úgy nem rendezzi, mint rendezte az államiakét és a vármegyiekiét; természetesen az önkormányzat megbénítása nélkül.

A fizetésjavítás iránti mozgalom néhol meglehetősen, — de a legnagyobb részénél nagyon gyenge eredménnyel, — egynémelyiknél pedig eredménnyel zárult le. Ez az eredménytelenség aztán nagyon természetesen elkecsereedett keltett ami, — mint a lappangó tűz — terjedt tovább. Leste, várta a kedvező alkalmat; sőt még a kedvezőtlen alkalmat is felhasználta, hogy a bénító helyzetet javíthasson. De minthogy az újabb, meg újabb kísérletek sem hozták meg a várvárt eredményt, folytatta a harcot és folytatja ma is, amint ezt a minden lépten-nyomon észlelhető mozgalmak igazolják. Ezen pedig csodálkozni épen nem lehet, mert ezt nemcsak a sértett önbecszerzet, hanem a megélhetés nehéz problémája is feltétlenül megköveteli.

A mozgalmak keletkezésére és folytatására nézve ezeket röviden el kellett mondanom.

Az előzőkben elmondottakból aztán lesűrhetjük azt a tanuságot, hogy mindennek egyedüli oka az, hogy a törvényhozás teljesen magunkra hagyott a törvényhatóságokkal szemben. A törvényhatóságok pedig, amennyire csak lehetett, a nagy teherrel védekezvén — a dolgoknak mindig a könnyebb végét igyekeztek megfogni; s ezzel döntő érveinket majd mindannyiszor halomra döntötték. Ez ellen pedig aztán sem képesség, sem munkával való túlterheltség, sem drágaság, sem jog, sem igazság, sem méltányosság, — szóval semmiféle argumentum nem használt semmit. Apelláltak, még ha helye lett volna is — nincs értelme; mert törvényes alap hiányában nincs mibe kapaszkodni. Ilyen körülmények közt más orvosságra, mint a tüdőre — nem számíthatunk. Ez pedig nagyon keserves orvosság a keserűség tetejébe. No de ez se tarthat örökké... Véginek kell lenni, nemcsak azért, mert a példabeszéd is így mondja, hogy: „nincs olyan hosszú, aminek vége ne legyen”; hanem azért, mert már annyira tarthatatlan a helyzet, hogy ezt tovább is tűrni szinte lehetetlen.

A nélkül, hogy konkrét példákkal kellene igazolnunk a minden téren óriási mérvben emelkedett drágaságot, mindenki tudja — mert ha tudni nem akarná is — kénytelen tapasztalni, hogy különösen az élelmicikkre ára csak rövid fél év alatt 50—60%-al emelkedett. Utána a többieké legalább is 25—40%-al.

Ezt tudva, beláthatja mindenki, aki csak egy kissé józanon e mellett még jóakaratulag is tud gondolkodni, hogy különösen a tisztviselők — kiknek a legnagyobb része minden más vagyon hiányában — egyesgyedül a hivatali fizetésre van utalva a jelenlegi fizetésükből meg nem élhetnek, magukat fenn nem tarthatják. Mert ha eddig is igen gyakran csak nélkülözésekkel küzdöttek, most másfélannyi kiadást, honnan miből teljesítsenek?! Ez lehetetlenség! Mert ez fából vaskarikacsinalás lenne, amit még

az emberi tudás, minden egyszerű találmányai mellett sem volt képes eddig lehetővé tenni.

Már a szentírás megmondotta, hogy „a munkás méltó az ő bérére.” A gyakorlati élet pedig megköveteli, hogy a munkás a munkájának megfelelő ellenértékét munkaadójától feltétlenül megkapja. Ellenkező felfogást sem a helyes gondolkodás, sem a méltányosság, sem a jog, sem a törvény, sem az igazság, sem a becsület meg nem engedhet.

Ezek szerint a törvényhatóságoknak erkölcsi és becsületbeli kötelessége, hogy munkásainak a viszonyokhoz mérten tisztességes megélhetését mindenáron biztosítsa; mert az nem lehet mentesége, hogy nagy a teher: ha ügyeinek intézésére munkásokra van szüksége: úgy elengedhetlen erkölcsi és becsületbeli kötelessége azoknak tisztességes ellátásáról való gondoskodás. És ez elől nem térhet ki. Mert az már sehogyse volna összeegyeztethető a törvényhatóságok reputációjával, méltóságával, hogy tisztviselői méltányos és jogos kívánalmaival szemben rideg álláspontra helyezkedve azok kényszer helyzetét (hogy t. i. más munkára úgy sem mehetnek) felhasználja és mintegy kiaknázza.

Bármennyire méltányoljuk is a törvényhatóságoknak e nagy teherrel való védekezését, el nem állhatunk abbéli kívánságunktól, hogy léteérdeinket bármi uton-módon biztosítsa, ha mindjárt az állam segédkezésének igénybevételével is.

A törvényhatóságok nagy szolgálatokat teljesítettek az államnak kezdetől fogva és teljesíteni ma is. A szolgálat viszonzószolgálatra kötelezi önként az államot. Ezt a kötelezettséget a vármegyékkel szemben már — ha nem is teljes mérvben — mindenestre meglehetősen méltánlással teljesítette is. Tehát a törvényhatóságokkal szemben sem zárkózhatik el, nemcsak azért, mert nagy szolgálatokat tettek és tesznek az államnak: hanem azért sem, mert a városi közig. törvényhatóságok épen úgy védőbástyái a nemzet alkotmányának, mint a vármegyék. Ezt pedig ki kell emelnünk, hogy úgy a vármegyék, mint a törvényhatóságok joggal felruházott városok csakis tisztviselőik előtérbe állításával gyakorolják és gyakorolhatják veszély idején az alkotmány védelmét, mint ezt a legközelebb letűnt szomorú alkotmányválság idején tapasztalhattuk.

Érzi, tudja ezt minden ember. Értenie és tudnia kell ezt a kormánynak és az ország képviselő testületének is. Bizonyosan érti és tudja is. És bizonyosan méltányolni is fogja, ha a törvényhatóságok ennek méltánlásáért együttesen, — vagy ha legalább néhányan hozzátorodnak. De ha ezt nem teszik, bizony igaz lesz az, hogy „néma gyermeknek anyja sem szolgálhat”.

Már régen ezt kellett volna tenniük a törvényhatóságoknak; mert így bizonyára megszabadultak volna attól a sok kellemetlen zaklatástól, aminek e lépés mellőzésével kitették magukat.

De most itt az alkalom. Pécs szak. kir. város polgármestere körülbelül felhívta a társ törvényhatóságokat, hogy a törhetlen helyzet javítása céljából a kormányhoz és a képviselőházhoz intézett felterjesztéséhez pártolólag járuljanak hozzá. Erre a feliratra csak azt mondhatjuk, hogy: „breviter” úgy szól az ügyszó, ami elől sem a kormány, sem a képviselőház nem zárkózhatik el, — és nem is fog elzárkózni ha a városi közig. törvényhatóságok legalább is nagyobb részében hozzájárulnak pártoló javaslatokkal. — Egyben sietek szatmárnémeti szab. kir. város törvényhatóságának hálás köszönetet kifejezni a felirathoz lelkesedéssel történt hozzájárulásáért. Remélni merem külön-

ben, hogy ugyanezt fogják tenni a többi társ törvényhatóságok is.

Pécs szab. kir. város polgármestere ezzel a felterjesztésével olyan nagy horderejű munkát végzett, amit sem eléggé dicsérni, sem eléggé meghálálni soha sem lehetünk képesek.

A törvényhatóságokon áll, akarják é, hogy az örökös zaklatástól megszabaduljanak, anélkül, hogy nagyobb terhet véve nyakukba — tisztviselőik helyzetét teljesen biztosítsák.

Mi, akik hosszú időn át túrni megtanultunk, remélni is tudunk

Fel azért törvényhatóságok! igyekezettek jót tenni azoknak, kiknek munkája nélkül el nem lehettek.

Vidéki rendőrkapitányok kongresszusa.

(Az államosítást kéri)

A vidéki rendőrkapitányok kedden délelőtt kongresszusra gyűltek össze a fővárosban, a vármegyeháza nagy tanácskozó termében, ahol sereimleiket elpanaszolva, rámutattak arra a mizériákra, melyek a vidéki rendőrkapitányok szolgálati helyzetét megnehezítik, míg a kormány jogos és méltányos kéréseiket meghallgatva, nem államosítja őket.

Ez a derék, hazafiás testület, mely a nemzeti ellenállás idején annyira kivette osztályrészét, méltán megérdemli, hogy annyi év óta huzódó kérelme végre meghallgatásra találjon.

Az államosítás kérdése már régibb kelteű. Az 1903 évi kongresszus bizottságát küldött ki, melynek feladatának tütte ki, hogy ezt a kérdést állandóan napirenden tartsa s a kellő időben tegye meg a szükséges lépéseket.

Ez az idő most elérkezett, azon alkalomból, hogy gróf Andrássy Gyula intézkedése folytán felhívat intéztek az összes vidéki törvényhatóságokhoz, hogy azok terjesszék be a belügyminiszterhez mindama szabályrendeleteket, amelyek a vidéki rendőrség tisztai és legénységi létszámáról és járandóságáról szólnak.

A hétfői kongresszus: abban a mederben mozgott, melyet az államosítás terve megszabott. A kongresszusban a vidéki rendőrségek ugyszólván teljes számmal voltak képviselve kapitányaik által. Ott voltak:

Hegedűs Sándor (Marosvásárhely), dr. Hadady Endre (Kolozsvár), Tussay Gábor (Kolozsvár), Mihály József (Kolozsvár) Jeszenszky Gusztáv (Korpona), Molnár Lajos (Szegszárd), Unger Hugó (Esztergom), Kesig György (Szolnok), Demidor Ignác (Nagykároly), dr. Octahai Antal (Losonc), Sfrányai Ferenc (Kömárom), cserelalvi Farkas Kálmán (Mezőtur), Tapossy Márton (Karcag), Géber Károly (Déva), Vasváry Arthur (Segesvár), Thurzó Miksa (Szepesváralja), Kőszegi József (Közseg), Gerenday József (Kiskunfélegyháza), dr. Angyal Ármánd (Győr), Kisfaludy József (Szombathely), Csizsók János (Dobsina), Gyürk Zsigmond (Beszterce), Tankóczy Gyula (Szatmár), Huzóczy Lajos (Körnöcbánya), Eleméry Ferenc (Nagyvárad), Farkas Mihály (Brasó), Kertész Bertalan (Nyíregyháza), Prohászka Antal (Lugos), Szekér Pál (Kiskunhalas), Nánássy Miklós (Deés), dr. Sárkány Ármán (Pécs), dr. Szalay József (Hódmezővásárhely), Kuthy István (Selmecbánya), Vigh Gyula (Debrecen), dr. Nessel Károly (Sopron), dr. Heimler Károly (Sopron), Emmerling Rezső (Kolozs), Bornemisza Gyula (Torda), Schimied Lajos

(Sátorlajuhely), Rédeky Géza (Nyitra), Vaczy József (Kassa), Széman János (Bazin), Szabó Lajos (Pancesova), Kucsra István (Pozsony), Badiny Zoltán (Rimaszombat), Szalay Máttyás (Szabadka), Barsch Gyula (Bártfa), Matolesy János (Igló), dr. Varga Lajos (Kaposvár), Koperniczky Béla (Ujbánya), Ré István (Székesfehérvár), Csermel Béla (Esztergom), Ejert István (Ruszt), dr. Zettler István (Sepsiszentgyörgy), Lieszkovszky Géza (Nagykörös) és Schmid Titusz (Zombor).

Gróf Andrássy Gyula belügyminiszter képviselőében Matyasovszky György, belügyminiszteri titkár, az államrendőrség részéről Székely Vladimir, a rendőri sajtóiroda főnöke és Geguss Dániel, a Közbiztonság szerkesztője jelent meg.

Az értekezletet Hegedűs Sándor nyitotta meg. Üdvözölte a megjelenteket és köszönetet mondott gróf Andrássy Gyula belügyminiszternek, hogy a gyűlésen magát képviseltette. Hosszabb beszéd kíséretében ismertette ezután a kongresszus célját és köszönetet mondott Désy Zoltán pénzügyminiszteri államtitkárnak, gróf Bánffy Miklós főispánnak, báró Wesselényi Ferenc és Gaál Sándor orsz. képviselőknél, dr. Boda Dezso Budapest székesúváros rendőrkapitányának, hogy az országos értekezlet diszelnökségét elvállalták és az értekezletet megnyitja.

Az előadó mindenkéltől ismertette ezt a memorandumot, melyben bajaik orvoslását kéri. Ezen orvoslást első sorban az államosítás útján való újjászervezésűktől várják.

A vidéki rendőrségek működésének eddigi eredménytelenségei első sorban annak tulajdonítható, hogy a gyakori kormányváltás alatt, az egyes politikai pártok a vidéki rendőrségeket saját politikai céljuk elérésére használták fel.

Ez a jelenség szembeszökő volt, különösen a nemzeti küzdelem idejében, amikor a városi autonomia örei meghódoltak a hazafiatlan kormányoknak. Szolgálai pragmatika és megfelelő fejelemi törvények hiányában — amelyek a köztisztviselők szabadságát ily körülmények között biztosítanák — a rendőrhátóságok is kénytelenek voltak fedezni a törvénytelen kormány eszközeinek illegális lénykédséit.

Ott pedig, hol a törvényhatóságok és a municipális rendőrségi szervek és a nemzeti ellentállásban résztvettek, kivézényelt katonai, csendőrségi stb. erők veték át a közbiztonsági szervek helyett azoknak teendőt.

Ezen alkalommal tehát leginkább beigazolást nyer az a sajnálatra méltóan szomorú valóság, hogy a vidéki rendőrség ki volt szolgáltatva mindennemű politikai befolyásnak.

Ezek a mizériák azonban talán seholsem olyan visszaszoritók, mint a nemzetiségek-lakta vidékeken, ahol valóssággal alá van rendelve a rendőri hatóság a városi tanácsnak, a polgármesternek, mely aztán kénye-kéve szerint használja fel a személy és vagyonbiztonság öreit, éppen arra a célra, amely legalkalmasabb a nemzetiségi politika megerősítésére. Hiszen csak a közelmúltban volt rá nem egy eklatáns példa, hogy a nemzetiségek által lakott vidékeken mennyi üldöztetésnek volt kitéve egy egy hazafiás érzelmű rendőrkapitány. Megtörtént egy felső vidéki városban, — ahol arendőrkapitány erős kézzel bánt el a magyarellenes izgatókkal — hogy a városi tanács olyan embert tett meg alkaptányának, aki a kolozsvári honvédszöröt megrugdosta s azért 300 kor. pénzbüntetésre ítélték s ezt az embert a kapitány mellé kénnek állították oda s mikor kitűnt, hogy tudatlan, hasznavehetetlen, a városi ta-

nás főjegyzőnek tette meg s még ma is viseli tisztességét. A rendőrkapitány bosszantására pedig egy magyarfaló nemzetiségi igazgató városi tanácsnokká neveztek ki, nagyobb fizetéssel, mint amennyi a rendőrkapitánynak van.

Ilyen és hasonló gázságok gyakoriak a felvidéki és erdélyi nemzetiségi városokban és a hiszen rendőrkapitányok kénytelenek tűni mindent, hiszen legnagyobb ellenségeik éppen azok, akikről fizetésüket huzzák.

Már magában véve ezek az okok is indokoltá teszik a vidéki rendőrkapitányok törekvéseit, hogy államosítsák őket. De ha mindezeket kívül tekintetbe vesszük azt a körülményt, hogy a legtöbb vidéki városban a tanács és annak közegei szabályrendeletek útján egyszerűen kivesszik a rendelkezési jogot a rendőrkapitányok kezéből, akkor nem szabad csodálkoznunk azon az elkészeredésen, mely a rendőrkapitányokat évek óta eltölti.

A városok intéző körei természetesen mindent elkövetnek, hogy az államosítás kérdése megihusuljon. Erre nemcsak hatalmi, hanem anyagi szempontból is törekcsenek, mert attól tartanak, hogy a rendőrség államosítása esetén oly összeggel kell hozzájárulniok az államrendőrség fenntartásához, amennyi költségvetésükben e célra tól van véve, de amennyit a jelen körülmények között a rendőrség fenntartására nem fordítanak.

Az emlékirat a sérelmek valóságos láncolatát sorolja fel, amelynek egy csekély része is elegendő arra, hogy a vidéki rendőrség államosításának kérdése végre-valahára kedvező elintézését nyerjen.

A memorandum felett élénk vita fejlődött ki, végeredményben azonban egyhangulag elfogadták és elhatározták, hogy kedden délelőtt küldöttségileg nyújtják át a memorandumot a kormány tagjainak és az országgyűlési pártok elnökeinek.

A memorandumban körülírt újjászervezés alapelvei a következők:

1. A rendőrség az egész országban államosítás útján újjászerveztessék, mint olyan intézmény, amely kizárólag állami feladatot teljesít s így egyedül az államosításban találja létfeltételét.

2. A javadalmazás, valamint a tisztviselői minősítés egyforma legyen a székesfővárosi m. kir. államrendőrség hasonló rangu tisztviselőinek minősítésével, javadalmazásával és nyugdíjigényeivel: tekintet nélkül arra, hogy a tisztviselő az ország mely részében és hol teljesíti szolgálatát.

3. Egyenruházat, fegyverzet, fegyverhasználati jog a székesfővárosi rendőrségével azonos legyen.

4. A szolgálati pragmatika, fegyelmi törvény az egész államrendőrség tisztviselői karát illetőleg a már kifejtett okokból újonnan alkotassék: politikai kérdésekben pedig helyettessek a tisztviselői kara független magyar bíróság ítélkezése alá.

5. Nyugdíjazás tekintetében az államrendőrség tisztviselői és legénysége részére kivételes kedvezmény biztosításék oly alapon, hogy harminc évi szolgálat után számukra teljes nyugdíj adassék.

6. Az újjászervezésnél a most szolgálatban álló rendőrtisztviselő és rendőrlégénység eltöltött szolgálati idejük teljes beszámításával a rangjuk megtartásával maradhassanak meg az államosított rendőri testületben.

7. A rendőrtisztviselő és rendőrlégénység, amennyiben államosítás esetén jelenlegi helyeiken rendőrkapitányság nem szerveztetnék, első sorban tarthassanak igényt az

ottan való további alkalmaztatásukra; áthelyezhetőek csak fontos szolgálati érdekből vagy büntetésből legyenek.

8. Kerületi rendőrkapitányságok szerveztessenek, melyeknek élére kerületi főkapitányságok állíttassanak, kik a rendőrkörületekben ellenőrzést gyakorolni, másodfokban bíraskodni, rendőri ügyekben utasításokat, rendeleteket kibocsátani legyenek bivatva.

9. A rendőrlégénység részére kerületenkint rendőri szakiskolák állíttassanak fel, ahol azok teljes kiképzetetést nyerjenek s csak hat havi iskoláztatás és a sikerrel kiállott szakvizsgálatok után foglalhassák el állásaikat.

10. A rendőrségnek szolgálatközben történt fegyverhasználatá fölött az e célra kerületenkint szervezett rendőrbíróság ítélkezék s csak ha bűnös szándék állapíttatik meg, adassék ki a rendes bíróságnak.

A kongresszus további folyamán az egyesülés módzatait vitatták meg. Az alapszabályok letértyalása után megejtették a választást, amelynek eredményeképp ideiglenes elnök Hegedűs Sándor főkapitány lett. A kongresszus ezzel délután két órákor véget ért.

Esti levél.*

— A debreceni név. —

Debrecen szabad királyi város törvényhatósága egyik legutóbbi közgyűlésén kimondotta, hogy szombat este 6 óratól hétfő reggel 6 óráig zárva tartatja a pálinkaméréseket. Kimondotta pedig dr. Burger Péter orvos javaslatára, előkelő színvonalu tanácskozás után, egyhangu határozattal.

Éljen Debrecen!

Ha a törökkel való harcaink idejéből lenmaradt ez a szólás: kivítvá az egri nevet, a humanitását való küzdelemnek győzedelmes magyar vitézeire ezentul azt kell mondani: kivítvá a debreceni nevet.* Mert nagy dolgok cselekedett az a nemes város. Az emberi nem legszörnyűbb ellensége, az alkoholmérég ellen folyó papirosliáborut tetté változtatta; kiemelte az egész kérdést a teoriák homályából; megtanított rá bennünk, hogy a meddő jóakarát tulajdonképpen rótségg, mert cselekedni is kell és lehet. Végét vetette annak a szomorú állapotnak, hogy az alkoholi kérdése is egy húron pendül az örök béke problémájával; vagyis, hogy mikor az ember ezekről a dolgokról olvasott, hát minden tiszteleto mellett is eláította magát:

— Gyönyörű igazságok ezek, de hogy valaki a megvalósulás felé vige őket, azt majd csak az unokáink fogják megérni, ha ugyan megérik; mert az ország nem enged a kardjához nyulni s azt sem tűri, hogy a pénzes zacskójában kotorásszának. Mind ennek pedig Staatsraison a neve.

Debrecen cselekedete ugynevezett államéredket érint; hát ennek az érdekeknek is cselekednie kell, mulhatatlanul. Vagy helyben hagyja a határozatot s ebben az esetben ama nemes példa nyomdokában fog járni minden törvényhatóságnak; vagy megsemmisíti, azaz kimondja, hogy a magyar kincstár nem lehet el a vasárnap szünnettél járó fokozott szeszfogyasztás adószázalékai nélkül.

Kevésbé akációs beszéddel ez azt teszi, hogy a fináncnak fontos és kedves a vasárnap, mert akkor a magyar többet iszik, mint az egész héten: heti keresménye a zsebében van, dolga meg nincs, hát pótolja a mulasztást. Egy szóval: kész a kettős alkalom; a polgárnak, hogy tele szíjja magát pálinkával, vagyis remekül fizesse közvetett adóját, az államnak meg, hogy növelje bevételeit. Ha vasárnap nem mérnek szesz, csökken a fogyasztás, tehát a fiskus károsodik.

* A Pesti Hirlap-ból vettük át ezen Debrecen dicsőré cikkelyt.

Csakhogy igaz-e ez? Mink igen sokan azt hisszük, hogy — sajnos — nem igaz. A vasárnapi csapszékszárás miatt ugyan nem innék kevesebbet a magyar, talán egy csöppel sem. Mert megvásárolná pálinkáját akkor, mikor még lehet. De a tilalom foganatja mégis áldásos lenne: megszűnnék minden rut, kiszámítottan rut ösztönzés, mely a szegény embert arra viszi, hogy épp az nap agyonigya magát és megfélekedze családjáról és mindenről, részeg föl a kármentő deszkájára dobja heti keresetét. Ha szombaton még józanul mérte magának szeszt, hogy legyen vasárnapra: nem igazja a mámor, nincs a részegség lejtőjén, mértéket tud tartani. Eszébe jut, hogy több nap, mint kolbász; maradjon pálinkárával az egész héten. Bizony ez a számítás se nagyon örvendetes, mert hiszen csak a méreg ekonomiaja. Az alkoholmennyiség felosztása arányosabb részekre. De mégis csupa erkölcs és józanúság a mai állapothoz képest, mikor a vasárnap a képtellenül nagy dózisos hivatalos napja, a részegség, a pazarlás megszabott és kincstári érdekű időpontja, a valósággal elrendezett alkalom, hogy a munkás ember eligya keresetét, sihedre korától fogva pedig az iszákosság vasárnapi iskolájába járjon.

Dr. Burger Péter nemes gondolata, Debrecen nemes cselekedete ennek a szörnyűségnek vet véget. Vagy legalább akár véget vetni; mert ki tudja: miként fog járni a fináncész s nem törli-e el egy tollvonással mindazt, amit azok a derék elmék gondoltak és cselekedtek. Hanem ennek az ügynek mégis az országgyűlés elé kellene kerülnie, akár milyen formában. Ha igaz, hogy a képviselő urak csakugyan tanácskoznak, hadd látna meg a világ: kivivják-e a debreceni nevet?

Válasz.

— Győr város rendőrkapitányának —

Igen tisztelt kapitány Ur!

A debreceni rendőrség által készített memorandumot, mint az ennek megállapítása tárgyában dr. Boldisár Kálmán főkapitányhelyettes ur kezdeményezése folytán megtartott értekezlet egyik jegyzője, én is aláírtam. Ezért tehát kapitány urnak a „Közbiztonság” (Rendőri lapok) folyó évi 5-ik számában megjelent közlésére, amennyiben ez a debreceni memorandummal foglalkozik — válaszolni kívánok.

A debreceni memorandumok több városi rendőrségtől és városi hatóságtól kaptunk üdvözlő levelet, melyben a hasonló szemben való meggyőződésnek, s az eszme pártoltságának adatik kifejezés; mely körülmény bizonyítja azt, hogy az államosítás ellen ez időszert nem csupán a debreceni rendőrség „egy magában” foglal állást.

Hogy teljesen és a legmegdőbentebb módon mostoha sorsban vagyunk vidéki, s köztünk debreceni rendőrség, azt mi a memorandumban kifejezzük, beismerjük; és az a körülmény, hogy ezt be kell ismernünk, hogy e helyzetünket már régi idő óta sajnos tapasztaljuk, indított minket arra, hogy segítségül magunkon és pedig azt az utat választva, amelyen leghamarabb célt érhetünk el.

Hivatkozik kapitány ur a rendőrkapitányok budapesti kongresszusára, mely a rendőrségek államosítása ügyében az általános óhajnál — ime már ötödik éve — egyebet el nem ért; és aztán a Máramarosziget város felterjesztésére, mely azt az eredményt érte el, hogy egész a miniszteriumig feljutott, s mivel további fórum számára nem volt, tovább nem mehetett. Talán lehetne más egyéb mozgalomra hivatkozni, de dacára azoknak, a vidéki rendőrségek ott vannak, ahol eddig voltak.

A vidéki rendőrkapitányok napjainkban ismét kongregáltak, és mint csaknem bizonyosra vehető volt, más nem történt, mint az a bizonyos óhaj egy fokkal nőtt. Ha az előbbinél nagyobb szabású felterjesztés készül el, ha még akkorra a miniszteriumnál magasabb fórum fel nem állítatik, körülbelül az is csak addig juthat el. Ezek pedig az ügy érdemét nem nagyon „lélekemelő momentumok”.

Elvitathatatlan, hogy ilyen utakon haladni nem célszerű. El kell ismerni, hogy kongresszusok, ezekkel kapcsolatos bankettek és felterjesztések, sem más mozgalmak akkor nem segítenek a rendőrségen, midőn az államosításért olyan helyen kopogtat, ahol a kívánalmával ellenkező meggyőződésben vannak.

Nagyon tévednek azok, kik tetszetős szólam gyanánt hangoztatják: „a rendőrség ne politizáljon”. Igenis akkor ne politizáljon, midőn a hivatalos szobában, vagy az utcán, vagy bárhol tesz szolgálatot, hanem akkor, midőn az egész testület érdekében akar valamit kivívni. Ezt a politikát tűzzük mi debreceni rendőrség. Mert ha önök elfogadják a ne „politizáljon”-t minden tekintetben, akkor a kongresszusosokkal tovább nem mehetnek, ha önök nem politizálók kérik a politikai kormánytól az államosítást: a dolog balul üt ki, mert ha önök nem, de politizál a kormány, s mint köztudomású dolog, jelenben minden államosításnak ellenesége, a törvényhatóságok önállóságának megvédelmezését tüzven ki főcéljával.

Nos tehát a kormánytól mit várnak önök? A rendőrség államosítása megtörténhetik e jelenbeni viszonyaink között? Bizony jobb lesz, ha politizálnak egy kicsit s velünk együtt azt mondják, hogy miután a kormánynál napirenden van kifizetve a törvényhatósági jogu városok egységes szervezése tárgyában hozandó törvényjavaslat, s miután ez uton a th. j. városok rendőrsége is egységes szolgálati pragmatikát nyer: mindannyian a városi tisztviselők között akarunk maradni, és ezek fizetését a vármegyeiekhez hasonlóan rendeztetni; nem kívánkozunk az állam tisztviselői közé soroztatni. Ez az aktuális mód, ezt kell addig, míg itt van az ideje, szorgalmazni, s az ország minden rendőrségének együttesen kivívni. Hiszen ha lesz egységes szolgálati pragmatikánk, ha jobb fizetésben részesülünk, akkor mint egy intésre megjavul a vidéki rendőrség helyzete, akkor alkalmas szervekkel lesz ellátva.

Egységes és kormányhatóságilag irányított szervezet mellett a rendőrségnek működési körébe nem tartozó „közégségi” teendőök államosítás nélkül is levezethetők vállalkozásokról, s meghagyatván a tulajdonképeni rendőri teendőök, a t. közvéleménynek nem lesz alkalma felháborodni azért, mert rossz a rendőrség.

Azáltal, hogy hitegetjük magunkat az államosítással, lehetővé tesszük azt, hogy a városatyák azon hitben ringatóznak: jön az államosítás. Hogy megszűnjék mindenféle pilátusi módszer, első sorban mondjunk magunk: nem kell nekünk államosítás, mi a th. j. városok tisztviselői között akarunk maradni s akarjuk, hogy városunk, mint saját ügyét, a mi ügyünket rendezze. De persze, ha szépszíni görögötzöket gyujtogatunk, melyeknek csak fénye van, de tüze nincs, könnyen elválnak az emberek, azt hiszik a nagy fény miatt, hogy valami csakugyan ég, hogy már van valami abban a dologban, amit úgy hívnak: államosítás.

Tehát ne ámituk egymást, nincsen abból az államosításból semmi, nem is lehet, ne is legyen. Államosítás nélkül is lehet jó rendőrség, csak legyen az a modern kor igényei szerint szervezve, ellátva és szigorú rendszerben vezetve. Az államrendőrség sincs ezeken kívül más égi ha-

talom birtokában s bár hívták volna államrendőrségnek, ha olyan sorba lett volna, mint a debreceni rendőrség volt, éppen úgy megtörténni a Kovács Gusztáv-féle eset. Ne tessék félrevezettetni magát kapitány ur! Nem a főispán szomorú históriája az, amit a debreceni rendőrség alkotmányvédő misszióknak tart, nem azért akarja az önkormányzati rendőrség fenntartását, hogy esetleg azt, akit a közvélemény hazafürlőnek tart, a jövőben is megvereti, vagy megveretni enged, hanem igenis az önnálló törvényhatósági jogú város szerveiben akar maradni s ezzel együtt teljesíteni alkotmányvédő missziót. A mi meggyőződésünk szerint a rendőr is lehet hazafi.

Ha pedig úgy fogjuk fel a dolgot, hogy alkotmányellenes időben semmiféle garanciát nem nyújt az önkormányzatilag fenntartott rendőrség, mert olyankor az alkotmány védelmére nem tud sorompóba állni, sőt beadja a derakát az önkénynek; akkor, kapitány ur, menjünk tovább és mondjuk azt, hogy államosítani kell az összes törvényhatóságokat, mert ezek is meghajoltak azoknak a bizonyos főispánoknak; ezekben sincs garancia.

De hát az államrendőrség mit csinál ez alkotmányellenes kormány alatt? Az önkormányzati rendőrség ha meghajítja is derakát az önkénynek, szolgálatra csak rendőri teendők elvégzésében kényseríterhető, de az államrendőrség rajkát bocsájt ki magából egyes helyekre s a tételket megszállja és kerül ki belőle főispán, megyei főjegyző, aljegyző, titkár stb. Ez tény. Ez nem rég történt, könnyen vissza lehet reá emlékezni; de remélem, hogy bárki levonhatja ebből a következtetést s mostoha időkben járó két rossz közül a kevésbé rosszat szívesebben választja.

Aztán ne tessék összehasonlítani a csendőrséget a rendőrséggel. Lehetet volna Kassának államrendőrsége is, még sem tudta volna ezzel egy fenntartani a rendet a Rákóczi temetésén, mint a csendőrség, mert van ennek egy sajátos tulajdonsága, ami hála Istennek a rendőrségnek nincs meg Akármilyen intelligens, vagy nem intelligens publikum legyen is, de mind tudja, hogy a csendőri fegyvere könnyen elsül. Az a kis darab ólom nagyobb rendet csinál, mint egy század államrendőr.

De hangsúlyozni kívánom, hogy nem a csendőrség maga, hanem az ólom golyó az, mely tömeggel, vagy támadással szemben megállja helyét; mert a csendőrség — melyet megközelítőleg van az államrendőrség szervező — közbiztonsági intézkedésekben nem valami kiváló intézmény. Ime ez is tény; az alkotmányellenes időben a Kassán oly szép rendet csináló csendőrség Debrecenben is járt és sauronys fegyverével a déli órákban a főtérnek sétáló uri hölgy s apró gyermekekből álló közönséget lökdöste és mig-e tapintatos rendőri funkciót végzte, ugyanott a főtérnek fényes dőlben raboltak ki egy üzletet.

Ami pedig az önkormányzati rendőri intézménnyel járó befolyásolhatóságot illeti, arra csak ennyit: Tud olyan hivatali kapitány ur, ahol kisebb-nagyobb mértékben ne presszionálnának s talán azt gondolja, hogy az államrendőrség kivétel? Azt a tisztviselőt presszionálják kapitány ur, aki fogékonysággal huz a gerinctelenségre, legyen az állami, t-hatósági, vagy bármiféle hivatalnok. Ez az emberi természetben rejlik; ezen nem segít az államosítás!

Különbén abban egyetértünk, hogy szükség van egységes. szolgálati pragmatikára, országos garanciális törvényekre s ha ezek elérése a főcélunk, mi szükségünk van az államosításra? ezeket megnyerhetjük anélkül is. Vagy talán csak az a főcél, hogy állami hivatalnokok legyünk? Hiszen a mai világban a társadalom $\frac{3}{4}$ része

siet az államhoz kenyérért s mennél többen jelentkeznek, annál kevesebb jut egynek.

A vidéki rendőrség államosítását kívánni a jelen viszonyok között a dolog elodázására; hiszen nyilván való, hogy a kormány nem kíván foglalkozni ezzel a kérdéssel. Az tehát, ki a vidéki rendőrség ügyéért harcolni kíván, nem fordulhat más módhoz, mely által a rendezést leggyorsabban keresztül lehet vinni. Mi az elmondottakat tartjuk ilyennek, mert előttünk nem az a fő, hogy államosítsák a rendőrség, hanem az, hogy ügye minél előbb rendeztesse. Azt hiszem, lehetetlenség nekünk ebben iga zat nem adni s lehetetlenség azt bezonyítani, hogy az államosítás útján leghamarabb elérjük célunkat. Aki ezt állítja, annak meg nem sürgős a dolog!

Még csak egyet. Mi, Debrecen sz. kir. város rendőrtisztviselői egy vagy két kivétellel pályánkat a városi tanácsához beosztva kezdtük meg s eszünkbe sem jutott rendőrség kívánni. Hogy mégis azok lettünk, azt egy szerzet az indokolja, hogy az idejövétel előlépés volt. De ha valaki nyíltan nem is meri bevallani, rejtett óhaja az, — még annak is, aki egyenesen rendőrtisztviselő lett — hogy a tanácsához megfelelő valamely állásra bemehessen. Egész bizonyosra veszem, hogy az ország városi tisztviselőinek 90%-a így gondolkozik, ez a százzal ezel a százzal kezdte meg közigazgatási pályáját. Ha már most államosítunk, elveszítjük a rendőrséget a várostól, elszakadnak a tisztviselők is; ami az összes állami tisztviselőnek a réme; lesz áthelyezés, felforgatás annennyi csak lehet.

Lesznek a helyi viszonyokat nem ismerő, azzal nem törődő állami rendőrtisztviselők, kiknek előmenetelük érdekében az lesz a céljuk, hogy minél több rendőri érdemet szerezzenek. Ily érdemek szerzésénél pedig — kevés eset kivételével — nagyon vigyázni kell arra, hogy a lakosság zaklatásnak kitéve ne legyen.

Azért mentük közigazgatási pályára, hogy szülő városunknak szolgáljunk ott szeretünk élni, oda köt bennünket a családi életünk. Ha tehát városi rendőrség maradunk, az állami tisztviselőséggel járó misériáknak kitéve nem vagyunk s elérhetjük a városi közigazgatásban kitűzött célunkat, mert bizonyára annak a fentebb említett %-nak a rendőrség jelenlegi viszonyai között nem lehet az az ambíciója, hogy az államosítás keresztül vitelég, az az végleg a rendőrségnél maradjon.

Mindezeknek tehát nem kell államosítás!

Bár, hogy erre a körülményre is rámutatnam kapitány ur előtt, úgy tűnhetik fel, mintha előttünk önző cél lebegne akkor, amidőn a rendőrség ügyéről beszélünk, de az embernek főcélja a jobblét, boldogulásért küzdeni s joga van erre különösen annak, kinek helyzete tarthatatlan. Ha tehát egy általános célért való küzdelemben az egyéni érdeket félre nem tesszük, az azért történik, mert a két cél egy mással szoros kapcsolatban van. Midőn indokolni tudjuk az általános érdekű cél elérhetése végett vallott nézetünket csak erősít bennünket s meggyőződésünkben az, hogy egyéni célunk elérhetésével meggyeztethetők tartjuk.

Ha a mostani helyzet miatt a rendőrségtől el kívánkozunk, azért van, mert itt az egyéni boldogulás nehéz s ambicionáljuk a jobblét elérhetését. De ha a rendőrség ügye rendeztetik, akkor nem fogunk máshová törekedni. Siessünk tehát azt a módot választani, mely által a közés magánérdek kellőképen kielégíthető.

Fogadjon kapitány ur tiszteletteljes üdvözlémet.

Debrecen, 1907 febr. 23.

Kovács Kálmán.
rendőr-főhadnagy

A debreceni egyetem tervezete.

A debreceni főiskola akadémiai tanácsa által tárgyalási alapul elfogadott javaslat.

— Irta: Kun Béla dr. jogtanár. —

— Folytatás. —

Ha a debreceni egyetem nem képzelhető másként, mint a debreceni református főiskola továbbfejlesztésével, ezzel egyarában adva vannak a felállítandó egyetem keretei is. Vagy legalább adva van az a minimum, amelynek megvalósítására törekedni első sorban kell.

A debreceni főistólának az idő szerint két teljes — theologiai és jogi — és egy csónka — bölcsészeti — akadémiai fakultása van; az első öt, a második nyolc, a harmadik négy tanszékkel, mely utóbbiak közül kettő már ma fényleg be van töltve, kettő pedig a jövő tanév elejére töltendő be. A bölcsészeti szakon létező tanszékek — ide számítva a két ezental betöltendő is — a bölcsészettudomány-történeti csoportba tartoznak, amennyiben egy bölcsészettörténelni, a másik történelmi, — a harmadik és negyedik pedig magyar irodalmi és classica philologiai lesz.

Arra azonban, hogy a létező theologiai és jogi fakultás mellett első sorban a bölcsészeti fejlődés számítássa, nemcsak az a tény vezet bennünket, hanem az a körülmény is, hogy a debreceni egyetem létesítésére irányuló akciónak a magya tulajdonképpen a tanárképző-intézet kapcsolatos bölcsészeti fakultás gondolatla volt. Ez a gondolat dominált az egész mozgalom alatt a protestáns egyházi hatóságok körében, az alatt a cím alatt gyűlt a főiskola részére tett egyetemi alapítványok és adományok nagyrésze, az egyházkerület is bölcsészeti tanszék felállítására hajlandó (1903. évi 284. sz. határozat), a régebbi alapok közt is tekintélyesek vannak (prof. Degenfeld Imre- és Szegedi Sándor-félék) erre a célra rendelkez. A református egyházi hatóságok kétségkívül csak a bölcsészeti fakultás érdekében hajlandók sikra szállni a debreceni egyetemért. Mindenekelőtt tehát a bölcsészeti fakultás létesítésére kell gondolnunk, — az orvosi, vagy bármely más fakultás csak másod sorban jöhet számba.

Azonban a bölcsészeti szak is két tudománycsoportot tartalmaz, míhez képest pl. Kolozsvárt fényleg két fakultást alkot: bölcsészettudomány-történetit és matematika-termesztudományit. Kombinációba lehet venni tehát egy olyan egyetemet is, amelyen a theologiai és jogi mellett a harmadik fakultás a kétfelé osztható bölcsészeti szaknak egyik csoportja volna. Egy ilyen egyetem — a továbbfejlesztés nagyon alapos reményét figyelmen kívül hagyva is — magában véve is nagy előny volna Debrecen városra és a protestáns egyházakra néve egyaránt. A városra néve nemcsak azért, mert egy egészen új tudomány-intézetet nyer, hanem a létező kis fakultás ereje és tekintélye, vonzó képessége szempontjából is, — a protestáns egyházakra néve pedig, mert a tanárképzésnek legalább egy jelentékeny részét kezükbe vehetik.

Ha a kénytelenség, nevezetesen a kellő anyagi erő hiánya arra indít bennünket, hogy a teljes bölcsészeti szaknak esetleg csak egyik csoportjával is beérjük, választanunk kell a két csoport között. Kétségkívül sok és alapos érveléssel lehetne felhozni a matematika-termesztudományi csoport mellett. Ma, amikor minden tudományban — a hit-tanban és a társadalomtudományban is — mind nagyobb tért foglal a termesztudományi alapokon vizsgálódás, egy termesztudományi felsőbb iskola létesítése mérhetőlen tudományos jelentőséggel bír. Azonban mégis a böl-

csészett-történet-nyelvtudományi csoport mellett kell állást foglalnunk.

E fakultás létesítése sokkal olcsóbb. Mert igaz, hogy ennél több tanszékre van szükségünk. A Dóczy-féle javaslat irányítása szerint itt összesen 15, míg a matematika-termesztudományon csak 9 tanszék kell. Azonban ne feledjük, hogy a matematika-termesztudományi szakcsoporthoz gyakorlatilag szintén középiskolai tanárképzéssel foglalkozik és mivel a tanári oklevél megszerzéséhez bármely szakon a magyar nyelv és irodalomból és paedagogiából is okvetlen vizsgázni kell, e két tanszékre akkor is szükség volna, ha csupán a termesztudományi fakultást létesítenénk. Továbbá a jogi tanulmányi rend szerint a joghallgatóknak, valamint az egyházkerületi rendtartás szerint a hittanhallgatóknak bizonyos történelmi és bölcsészeti tárgyakat okvetlen hallgatniok kell, — ez a két — különben is létező tanszékét is szükségkép meg kellene tehát tartani és így a matematika-termesztudományi szakcsoporthoz felállítása esetén is legalább $9+4=13$ tanszékre, vagyis csak kettővel kevesebbre volna szükség. Ezen két tanszék megtakarításával megmaradó összeget azonban felemészti a termesztudományi csoport egyéb szükségletének többlete. Itt okvetlen szükség van tanársegédokra, nagyobb szolgásemélyekre, laboratorinokra, gépekre, fűtveszkertre stb. ugy, hogy míg a bölcsészettudomány-történeti csoport évi rendes szükséglete — a tanári fizetéseken, szolgál fizetésén és a mindkét fakultásnál szükségképpen felmerülő dologi kiadásokon kívül a Dóczy féle tervezet szerint csak 7800 korona, a kolozsvári egyetemén pedig az 1907. évi költségvetés szerint 16.300 korona, addig a matematika-termesztudományi csoportnál ugyancsak a fenti tételeken felül a Dóczy-féle tervezet szerint 24.000, a kolozsvári egyetemen pedig 83.600 korona, tehát a legszűkebben számítva 16.200, állami szinvalonra számítva 67.900 koronával több. Amiből nyilvánvaló, hogy egy megfelelőleg berendezett matematika-termesztudományi fakultásnak fenntartása is többbe kerül, mint ugyancsak megfelelőleg berendezett bölcsészett-történet-nyelvtudományi.

De hát még a megfelelő berendezés! Mint már érintve volt, a bölcsészett-történet-nyelvtudományi szakcsoporthoz — melynek csak tantermek és szemináriumi helyiségekre, szertárakra van szüksége — a főgimnázium kitélepitése után elhelyezkedhetik a kollégium épületében, ellenben a matematika-termesztudományi szakcsoporthoz létesítéséhez sok építkezést és beruházást igényelne.

Végül még a prot. egyházak érdekét sem lehet figyelmen kívül hagyni, amely kétségkívül inkább amellet szól, hogy a bölcsészett-történet-nyelvtudományi csoporton működő tanárok képzését biztosítsa a maga számára, mint amely tantárgyak tanárainak áll módjukban első sorban a kívánt potestáns szellemet vinni magukkal az iskolába.

Ezek figyelembe vételével a református egyház és Debrecen város akciónak együttesen arra kellene irányulni, hogy a theologiai, jogi és bölcsészett történet-nyelvtudományi fakultások létesítése legyen első sorban, biztosítsa ezen három fakultásnak megfelelő szinvalonra biztosítása mellett azt követelni, hogy az állam most már vagy ismerje el ezen három fakultás főiskolát, mint nem állami jellegű egyetemet, vagy egészen kis azt matematika-termesztudományi és orvosi fakultással, és ez esetben a református egyháznak és Debrecen városnak az egyetemre, illetve annak ezen faktorok által létesített három fakultására néve ezeken ingerencziáját velők egységességtől állapítsa meg.

Ami most már ezen tervnek realizálását illeti, erre nézve a következőket kell kiemelni:

A theologiai karon ugy az egyházkerület, mint a konvent illetékes megállapítása szerint elég 7 tanszék, amennyinél több a német egyetemek legtöbbször sincs. E tanszékek volnaik:

1. Őszövétségi írásmagyarázat
2. Újzövétségi írásmagyarázat.
3. Rendszeres hittan és vallásbölcsezet.
4. Gyakorlati lelkészet és erkölcsitan.
5. Egyháztörténelem.
6. Patristika és apologetika.

Ezeken kívül kívánatosnak mondották ki még egy második gyakorlati lelkészeti tanszék létesítését.

A jogi karon az egyházkerület és konvent munkálata szerint 10 tanszék elég volna s ezt Dóczy azzal is indokolja, hogy négy német egyetemen ennél is kevesebb a jogi tanszék száma. Azonban ne feledjük, hogy a német egyetemeken o'y tárgyakat, melyek (jogbölcselet, közgazdaságtan) nálunk a jogi fakultáshoz tartoznak, a bölcseleti karon alnák elő, másrészt, hogy nálunk a jogi szakot keresik fel a hallgatók a legnagyobb előszeretettel s itt igyekeznek maguknak megszerezni azt az általános, egyetemi műveltséget, melyet Németországban leginkább a bölcseleti karon keresnek. Magyarországon a budapesti egyetemen 26, a kolozsvári 14 a jogi tanszékek száma (az 1907. évi állami költségvetésben ennyi rendes tanszék felezetéről történik gondoskodás) s valóban nálunk sem lehetne kevesebb 11-nél. Ezek volnaik:

1. Római jog.
2. Jogtörténet.
3. Egyházjog.
4. Jogbölcsezet és nemzetközi jog.
5. Magánjog.
6. Közigazgatási és pénzügyi jog.
7. Társadalmi gazdaságtan és statisztika.
8. Polgári peres eljárás.
9. Kereskedelmi és váltójog.
10. Büntetőjog és eljárás.
11. Politika, közjog.

Ezeken kívül kívánatos volna a közjognak a politikától elválasztása, továbbá egy szociológiai, még egy magánjogi és még egy társadalomgazdaságtani tanszék, tehát összesen 4 tanszék mielőbbi létesítése.

(Folyt. köv.)

A szomorú múltból.

— Az 1705-iki német pusztítás Debrecenben. —

Debrecen történetéből tudjuk, hogy tengerszokat szenvedett a töröktől, tatártól, némettől egyaránt. Ilyen szomorú esztendője volt az 1705-iki, midőn, az akkori jegyzőkönyvek tanúsága szerint, a német armádia bevonult a városba. Volt ezek közt dán katona és rácoc bőven. Harmadnap mulva megengedtetett a szabad préda. A lakosság nagy része a bíróval együtt elmenekült Tokaj felé, mert generális Károlyi Sándor ezt javasolta.

Amíg az armada a városban tartózkodott, a következők károkatt tette:

1. *Teimplomokban*, a nagyban a székeket felforgatták, a szőnyeget a predicaló székéről leszaggatták, a Cantor veszejét elrabolta, az énekes könyveket szétépte:

A *kis templomban* a predicaló szék superlatja kivagdaltott, a keresztelő kánnát tálastól elvitték, a Bírák és Praedicatorok székeit kiforgatták, a Perselyeket szétverték és azokat gyalázatosan módon mocskokkal megtöltvén profundálták.

2. *Scholdákban*, mind a Pataki, mind az itt való Bibliotheca elpredáltott, több 300 Auclanái, eok könyv szétéptetett, sok félig megéptetett, sok leveleinket az utcán és Tábor helyen széthintetett, sok porba és trágyába kevertetett, a Thékák ősszerfogatattak, a Diákok odahordott ládái felhasogattattak, térdig ért a háánakban az őssescaavart papiros. A Csengettyúk is elvittettek, sőt Kemencsek ugy a Classisokban, mind Camáásokban ősszevettettek. Némely falra ezt írták: „Venimus ut amicos, fugistis ut inimici. Fugistis in vestri rannam”.

3. *Typographiánk* igen szép vala, de az is minden felől elbomla, nagyobb része a betűknek Canába rakatott volt, a Tar Cata nevű Városháza Kapujának északfelől való Boltuk rejtékben, de az is kivágattott és kiforgattott. Párnából kibaogattott és szétszóratott tollak porral, gazsal, szeméttel, boltbéli aprólékkal ősszekevertetett, kiváltképen bécsi korom is lévén a betűkkel együtt, melyly nyomtatni szoktanak, annyira se fogott, miad betűt, tollat, port a boltban nagy bajjal separtettek egybe, a betűt mind gázoltuk, sok betűt az utcákon meszőkőn, és tábor helyeken mind itt, mind másutt elhintve taláitunk.

A *Typographia* háznál maradtott betűk és Sotu és egyéb eszközök is odavagynak.

4. *Patikabéli* szer-zamaiknak a javából három ládával, amint hamarjában őssze lehetett kötőtatni elvittünk, de ami itthon maradtott, mind a polcokból, mind amely edények és réz mozsarak, eszközök eláttantak a földbe, oda vagyon. Lajtstrom szerint szedte kezéhez a Tábóri Patikárius, amint azon felejtött vagy hagyott írásból látszott. Némely vizek, füvek, gyökerek meghagyttak íntáct. Ezt mindazonáltal ha Isten megtart, hamarabb felöptjük, mint a Typographiáit.

5. *Tandesházaknál*. Az őregben: az asztalokról a zöld posztó leszaggatták, székek, asztalok ősszerfogatva, a falakon levő képek, Insidnek eltépettek. Az ott levő csomóbeli levelek is elpusztultak. Egy ősszeolvadtott harangdarab, ami régen ott volt, eladattott.

A *kicsinben*: Az ajtó bevagdaltott, a zárja elvittetett, kemencéje ősszebontattott. A város címere és Iustitia képe, mely in anno 1700 depingálódott, rámajából levettettt, oda vagyon. Ezen cimér Mosonban 1750-ben megtaláltott. Az ősszekötött csomóbeli levelek szétszóratott, az eleitől való portiózái lajsteromok, számadó könyvek szétéptettek, a Protokólumok táblájukból kiszaggattattak, egynehányból csak a fején tiszta papiros metéttettt ki, egynehány teljesen elveszett. A belső rejték is feltörtettt, a benne levő két nagy fekete láda, melyben régi írásek, levelek voltak, feivagdaltottak. Az almáriom alatt levő deszka felszaggattott.

A *szalonnásházban* is lami volt, ősszerfogatott, ott levő copjiák, melyeket Colonelles Hérentes Montecuccoli, midőn kvartélyban anno 1703 itt volt, csináltattott farsangon s itt hagyott, ősszetörtellették, hasonlóan a melyeket magunknak kellettott volt csináltatnunk egynehányat Károlyi Sándor ur parancsolattjátból Ó Ngy hadai számára. Bizonyos számú nyergék is voltak lödöngökkel és egy torna tolettal, azok is itt maradván, elvittettek.

Az *alsóházban*: az ajtózárat, a falbeli almáriomokból a záruk levettettek. A Város címere a falról, mely még

in anno 1600 Rudolphus Császár idejében irattatott, midőn a Város Privilegiumait confirmálta és a Czimet is, a sebes tűzben szálló s magát megrégető Fhönix madár képével nji-totta, veres viaszal való pecsétlést engedte, amint a Donalóban kövön vagyon daclarálva, levétetvén, szétvagdalattott és a házon kívül darabokban találtatott.

Sáfarházban: az almiáriumok felhasogatattak, asztal és székek felcseréltettek, pádimentum rutul felásattatott, a régi mérő serpenyő elvitetett a fontokkal együtt.

Vásárbírák házából, noha elásták volt ama régi réz mázsa, egész és fél font, itcze, meszlye, melyeket még régi dicsőséges Magyar Királyok idejében hozattatott volt a Város Badáról, elvesztek, még a vékákból sem maradtok.

6. Város korcsmájában elpusztított bor ára frt. 606.

7. Az város vendégfogadójánál és a hortobágyi hidalnál frt. 536.

8. Egység borus háznál maradtott 5600 itce égettbor, mind elveszett, danenum 5600 frt. Ezenkívül az üstök is oda vagynak.

9. A Város régi pallosa, két élő, nagy markolatu, mellyel halálra sententiázott embereknek vetétt feje, a Városházánál levő kutba vetetvén, csak a hüvelye mardt, az is össze ázott. Ugyancsak a Tanácsházban az asztalra való cseugettyük is kiszedettek a kutból.

10. Az utcákban házak, kamarák berontattak, pincebeli borok kifurattatván, némelyeknek fenekeli kivágattatván, némelyek hordóstul odalettek.

11. Buza, árpa kár megszámlálhatlan.

12. Szalonna, káposzta is sok.

13. Mér feles, mivel most jó ideje volt és amit az emberek beszerzettek vala.

14. Szeszabók kára 600 vég.

15. Párnák felhasogatattak és a toll annyira ellepte az utcákat, udvarokat és a Tábor helyet és a Város környékét, mint télen az hó.

16. A malmok orsói, korongvasai leszedettek, csak kevés malmot maradtott meg épen.

17. Szénáink eldulattak, de utcákon, udvarokon árpával, búzával, gazzal összekevertetvén, térdig járhatott az ember benne.

18. Gulyák, ménesek, juhok a Tisza felé igazittatván, tűrhető kárral megmaradtanak az ellenségétől, hanem maguk Nemese tett károkat benne, mint lopás, mint erőszak által.

Lehetetlen a sok kárt specificálni, ezeket csak promemoria kellekett protocollálni, Isten aki a szörnyű pusztulás után ismét kegyelmesen megárpíthet és vizsgálatat benünknek.

Közi: K. A.

A városi muzeumi ad hoc bizottság

Emlékirata

a Tekintetes Városi Tanácshoz a kultur-palota elhelyezése ügyében.

Tekintetes városi Tanács!

A magyar városok muzeumaiában egymással versenyre kelve építenek díszes hajlékokat maguknak és könyvtáraiknak, irodalommal, tudománnyal, művészettel foglalkozó társulatoknak és intézményeknek. Ez a vetélkedés ékes jelzője a muzeum kulturális fejlődés iránt való erős érzésnek. Debrecen város törvényhatósági bizottsága is elhatározta már a közművelődési palota építését, hogy benne a városi muzeum: történeti emlékeinknek s a környékbeli

törzsökös magyarság étnografiai gyűjteménye; a Csokonai-kör meg a műpártoló egyesület: városunk irodalmi és művészeti életének irányítói; a hajduemgyei tanítók Gőnczy-egyesülete a maga tanszer muzeumával, esetleg hasonló közművelődési munkára vállalkozó más intézmények is biztos menhelyet, állandó otthont találjanak.

Középületet, mely iskola és templom hivatását tölti be, mely hasznos ismereteket terjeszt s az ösök és örök szép kultuszát ápolja, — a kultur-palotát előkelő hely illeti meg. A város szembeálló pontján, lehetőleg a város legforgalmasabb, vagy legalább is minden részéből könnyen és kényelmesen megközelíthető téren, utcában kell állnia E kivánalmak szem előtt lebegtek akkor is, amikor Debrecen város közönsége kultur-palota céljaira megvásárolta a Hatvan-utcai 23. számú házat, melyhez még ama kegyetes emlék is fűződik, hogy száz év előtt udvarán állott Debrecen egyik legnagyobb fiának Csokonai Vitéz Mihálynak szülőháza. Az akkor megvásárolt telek többé-kevésbé tagadhatatlanul meg is felelt a kivánalmaknak.

Azokban a muló idők, valamint évről-évre megérlelik az elvetett és kikelt magvak természetét s új meg új gyümölcsöket adnak az ember asztalára: úgy új eszméket, új tervek felkutatásának a gondolkozók agyban s új alkotásokra serkentik a szakadatlanul tökéletesedni vágyó, a régi jókorról is mindig jobb újra törő termékeny emberi elmét.

Ezt cselekedte, Tekintetes Tanács, a muló idő még mindig csak tervezés állapotában lévő közművelődési palotánk ügyével is. Úgy, hogy e nagyfotosságú ügy még mindig nem érett meg annyira, hogy idejét multa volna, ha helye végleges megállapítása felől még egyszer komolyan elmélkedünk.

Városunk első polgárának, Polgármester urnak támadt új eszméje a kultur-palota elhelyezéséhez. Öve a gondolat hogy Debrecen eme monumentális jellegű középületét a legfőbb és legszebb forgalmu utvonalon, a Piac-utcában állítsuk elő. Rámutatott az ugynevezett Tábornoki-ház, másként Uj-Dobosy-ház udvarára, mely ha magában kevés volna, bőviteni lehetne a szomszédos ózón ház megszerzése által.

Épen kapóra jött, hogy ezzel a szomszédos házzal megkinálták a várost. Két harmad részét a közgyűlés meg is vásárolta Rövid időn mulhatik csak, hogy a harmadik harmad is a város birtokába jut.

Tekintetes Tanács! A törvényhatósági bizottság a Szikszay- (hajdan Ó-Dobosy, még előbb Vigkedvő Mihály és Cukásh-féle) ház megszerzésekor, amely roskadozó s lebontásra megérett öreg épület, — nem jelölte meg a célt, amelyre kitűnő fekvé-ű tágas telkét felhasználhatni kívánja. Mégis sejtjük, sőt bizonyosnak tartjuk, hogy a város gondos és előrelátó atyái ettől Debrecen szépülése s jövő fejlődésének követelményei lebegtek.

Mint a vízbe dobott kő a víz sima tükörén hullámot hullárra vet, úgy mozgatta meg Polgármester ur oda fenntebb elmondott eszméje is mindazok elméjét, akik mostanáig értesültek róla. Sokát és behatóan gondolkozott rajta muzeumunk igazgatója Lőkövits Arthur, ki előtt épen felvetette ezt az eszmét Polgármester ur. Igazgatónk pedig új eszmékkel bővítve, a gyakorlati kivethetőség zománcával bevonna tovább adta azt a legközelebről érdekelte tényezőknél s hozta azután a városi muzeum ad hoc Bizottságának jan. 31-én tartott ülése elébe.

Ismerik már tehát a tervezetet a Csokonai-kör, a Műpártoló- és Gőnczy Egyesületek elnökei. Valamennyien tetszéssel s helyesléssel fogadták, az ügy támogatásához ösz-

szes erejüket megigérvén. Iseri a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőse. Névszerint Szalay Imre min. tanácsos ur, helyettes főfelügyelő s a Nemzeti múzeum igazgatója, valamint a Főfelügyelőség előadója Mihálik József kir. tanácsos úr. Kultur-palotánk elhelyezésének emez új megoldása nemcsak tetszik nekik, hanem azt a készséget is kifejezték, hogy a Főfelügyelőség két ily nagy értékű s felelő alkalmas telek átengedésének méltánylásául a már kieszközölt 100 ezer kor. építési állami segély megkötésére fog törekedni, ha és amennyiben azt a múzeumot fenntartó hatóság kérelmezni fogja.

A terv pedig, Tekintetes Tanács ez:

Dobócsen sz. kir. város körzónéja a múzeumot is befogadó kultur-palota építésére átalengedi a piac-utcai 26. és 28. számú együtt 890 □ öl területű telkeket. Minthogy pedig a 28. sz. telek (Tábornoki-ház) 140 ezer korona értékkel szerepel a város vagyoni leltárában: a 26. sz. ház (Székcsay-féle) vételára egészen 200,000 koronára tehető, így a két telek értéke összesen 340 ezer koronát képez: tehát sem a tervezet hívei, sem különösen a múzeumi bizottság nem kívánhatják, nem is kívánják, hogy a város közönsége mostani körülményei között, házipénztárának súlyos megröhiteltesével minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül ekkora újabb áldozatot hozzon a kultur-palotára.

Ugyanazért, részint arra való tekintetből, hogy a szóban forgó két telek leltári értékének megfelelő jövedelemről a házipénztár jövőjében meg ne fosztassék, részint pedig azért, hogy a város legelőkelőbb forgalmi vonalán számottevő utcai homlokzat, körülbelül 45—46 lólyó méter az üzleti élettől el ne vonassék: javasolja bizottságunk, hogy a kultur-palota utcai földszintjén boltok építésének. Ezt annyival inkább javasolhatja, mert boltok építésének a Főfelügyelőség sem kifogásolja csupán azt kőti ki, hogy a kultur-palota üzleti helyiségei kávéházu, vendéglőlül ki ne adassanak.

E boltok évi jövedelmességét bátran tehetjük 16 ezer koronára, ami körülbelül 5%-os kamatozásnak felel meg 340 ezer korona vétéii és leltári értéket vévén alapul. Hogy pedig ez a jövedelem minden körülmények között biztosították a házipénztárnak, még akkor is, ha netalán ilyen bér mellett nem volnának kiadatok a boltok, — amennyiben a városnak más polgára hasonló előnyös ajánlat megtevésére nem vállalkoznak, — már most kijelenthetjük, hogy Lőkövits Arthur muzeumi igazgatónk kézz szerződsé-
sileg kötelezni magát évi tizenhatezer korona bérré nézve, sőt kívánsághoz képest két esztendői bért: 32 ezer koronát előre lefizet. Ahoz is kőti magát, hogy ha akár a legelősi években, akár később 16 ezer koronánál magasabb bolt bérek folyának be, a többit ne őt, hanem a városi múzeumot illesse.

Tekintetes Tanács! E megoldás többrendbeli előnyei majdem felesleges külön-külön reamtatnunk. Mégis hangsúlyoznunk kell, hogy meggyszórássúnk szerint a kulturpalotának a megnevezett két telekre építése tökéletesen betölti amaz intenciókat, amelyek a tekintetes törvényhatóság bizottságot a Székcsay ház megszerzésénél vezérelték. Mert a város saját tulajdonát tévő monumentális középülettel szepíti a Piac-utcat, nem csak nagyobb áldozatos meglátalala nélkül, hanem ezen felül a felajánlándó telkek értékének tisztességes jövedelmessége is megmarad számára. A házi pénztár érdekei ily módon semmiféle csorbát nem szenvednek.

De még nagyobbak e megoldásnak szellemi téren várható eredményei. Így először is megszapornak a kultur-

palota előállításának eszközei: a pénz, a pénz és a pénz. Nem lehet ugyanis közömbös fordulat, hogy az a 72 ezer korona, melyet a városi közzgyűlés a kulturpalota építésére megszavazott 150 ezer koronából elvonva; ennekelőtte telek vásárlására fordított: az új tervezet elfogadása által egészen felszabadul s az építési alapozó visszacsatolható lesz. Lemondván pedig a hatvanutcai telekről, a város ezt más kulturális célra használhatja fel. Ama 72 ezer korona felszabadulása szükséges annyival inkább, mert a műnőkői hivatal számítása szerint a 78—80 ezer korona meglévő városi — és 100 ezer korona már engedélyezett állami segély távolról sem elegendő a minden igényeket kielégítő kultur palotaépítéséhez. Legulább is 350 ezer korona szükséges. Arra pedig már reá mutatunk, hogy a piacutcai telkek felajánlása esetében jó reménységgel kérhető a város az állami segély fölemelését.

Végül a hely szerencsés megválasztása igen nagy súlyal esik a mérlegbe a kulturpalotában otthon talló köznevelődési intézmények hatékonysága szempontjából is. A kulturpalota mindenesetre központbba fekvésű helyt kap a Tábornoki- és Székcsay-házak telkein, mint a nem annyira sürű forgalmu Hatvan-utcaban. Amott a legelőkelőbb forgalmu árjába fog esni s a városba jövő minden idegennek egyszeribe magára vonja figyelmét. Ez az elhelyezkedés valósággal a város szívében, föltétlenül nagymértékben segíti elő a múzeum termekinek, a Csokonai-ör felújás-üléseinek és a Műpártoló-Egyesület kiállításainak minél nagyobb látogatottságát. Így természetesen kiterjeszti e kultur intézmények ismeretterjesztő, szépezőkőti és józiatevelő hatásait befelé, — s növeli Dobócsen jó hírnevét kifelé.

Mindezeknél fogva mély tisztelettel kéri a muzeumi ad hoc bizottság a Tekintetes Tanácsot: meglátogatás az előterjesztett, minden oldalról megvilágított tervezetet körültekintő megfontolás tárgyává tenni, azt elfogadni, — megvalósítása érdekében a szükséges további lépéseket magát elszánni, Lőkövits Arthur muzeumi igazgatóval, vagy akár esetleg más erre vállalkozni hajlandóval a telkek érteke jövedelmességének biztosítása végett szerződést kötni, a muzeumok és könyvtárak országos főfelügyelőségével érintkezésbe lépni s a kellően előkészítendő ügyet partolólág közzgyűlés elé vinni.

Maradtunk a Tekintetes városi Tanácsnak 1907 febr. 15-én, mély tisztelettel Oláh Károly tanácsnok, bizotts. elnök, Lőkövits Arthur, muzeumi igazgató, Zoltai Lajos muzeumi ör, bizotts. jegyző.

Rákóczi hamvainak elhelyezése.

A magyar műnők- és építész-egyesület nem nyugásk bele Rákóczi és bujdosó társainak a kaszai dóm kriptájában való elhelyezésébe. Emlékirattal fordult a kormányhoz, melyben hosszasan fejtegeti, hogy a kőporók nem maradhatnak a szák, homályos és nyirkos kriptában, de még a síremlék, az epitáfium elhelyezésére szőtt falsik sem alkalmas a kegyelet monumentális kitéjezésére.

Ez a falsik, mely az északi oldalkapu falsikja, a kriptával semmi szerve kapcsolatban nem lehet, az arra alkalmazándó mű síremlék nem lesz, csupán emléktábla, de még a szimbolikus sír alatt menne végbe a vallásos élet mindennapi nyüzgése, ugyazáltal állandóan háttal fordítva a főkőlt emléknak. A legtekővelőbb megoldás az lenne, ha Rákóczi hatalmas szárkőfogját s főhajó tengelyében állítanák föl, de fölé, hogy a dómnak azékesegyháza karaktere s

különösen a vallási szempontok ezt az elhelyezési módot kizárják. Azt az eszmét sem tartja az egyesület alkalmasnak, hogy a jelenlegi kriptá fölött levő Szent István kápolnát kellene Rákóczi nyugvó helyül kiválasztani, mert itt (noha magában a legkedvezőbb hely lenne a dombán), Rákóczihoz méltatlan kisszerű megoldás lehetséges csak, valamint a dóm esetleges kibővítése vagy toldalékkal való elárítása a páratlan szépségű épületnek, legtekintélyesebb középkori műemlékünknek művészi harmóniáját veszélyeztetné. Mindezzel szemben az egyesület a koporsók elhelyezésére a jászóvári premontrei rend kassai templomát ajánlja, melyet II. Rákóczi Ferenc nagyanyja, Báthory Zsófia építtetett 1671-ben, a Kassán letelepedett jezsuiták számára. Ebben a templomban van eltemetve Báthory Zsófia és II. Rákóczi Ferenc édesatyja, I. Rákóczi Ferenc, kinek építáfiuma most is megvan a templom szentélyének északi falán. II. Rákóczi Ferenc kassai tartózkodása alkalmával minden nap ebbe a templomba ment a reggeli csendes misét hallgatni és ezt a templomot mintegy családi templomnak és temetkezési helynek tartotta. A templom a város közép-pontjában van, a Fő-utca és a Jezsuita-utca sarkán és szép, tágas szentélyét, mely inkább presbitérium, ajánlja az egyesület Rákóczi-mauzoleumnak. Itt a Rákóczi szarkofágja lenne a középpont és itt egy tér művészi kiképzéséről, nem pedig egy falsík dekorációjáról van szó. Itt érvényesülhet a megfontolt csoportosítás és az alakító művészet szabad lendületet vehet. Itt segédkezet nyújthat a szobrászat és festőművészet is, mely utóbbi domban némaságra volna kárhivatva, míg itt szóhoz jut és harmonikusban simulhat az alkotás egységéhez. Az egyesület tudja, hogy a templom tulajdonosa, a jászóvári premontrei rend kész örömmel ajánlaná föl templomát a szent célra, mert e rend azt mindenkor a Rákóczi-család temetkezési templomának vallotta és Szabó Adorján premontrei rendi kanonok három év előtt II. Rákóczi Ferenc nagyanyja és édesanyja címen irt tanulmányban már azt hirdette, hogy II. Rákóczi Ferenc hamvait a kegyelet Kossán csak a nagyanyja templomában, atyja és nagyanyja mellé helyezheti. Az egyesület ezt a megoldást málagan ajánlja a kormány figyelmébe s noha tudja, hogy a már szentesített törvény ezt az új tervet megnehezíti, hisz, hogy a kormány bölcsessége módot fog találni a törvény megváltoztatására és pedig a törvény szellemének és lényegének esorbítása nélkül való megváltoztatására.

Hírek.

— A debreceni közjegyzői kamara közgyűlése. A debreceni közjegyzői kamara február 17-én tartott közgyűlésében a kamara elnökévé újból Lestyan Adorjánt választotta meg. Választmányi tagok lettek: Bagdi Papp Sándor, Mezey Mihály, dr. Kovács Elek, dr. Krasznay Gábor Póttagok: Bares Béla, Padrah Sándor.

— Uj vonat beállítás. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter értesítette a debreceni kereskedelmi és iparkamarát, hogy felhívta az államvasutak igazgatóságát arra hogy a nyári menetrend javaslatba egy új vonatot állítson be Debrecen és Nagykároly között.

— Az urkocsis egylet közgyűlést tartott f. hó 17-én, melyen az egylet tagjai közül igen sokan jelentek meg.

— Szilágyi Károly halála. Szilágyi Károly közb. és váltó ügyvéd temetése nagy részvét mellett ment végbe

folvó hónap 20-án. Áldás emlékeztetőre, Gyászbaborult családjának pedig adjon a Mindenható vigasztalást.

— Rendkívüli közgyűlés. Debrecen sz. kir. város törvényhatósági bizottsága folyó hó — napján rendkívüli közgyűlést tart.

— Sáskaírtás. A marokkói sáska a mult esztendőben Debrecen város és Hajdu vármegye területén két-háromszezer koronányi kárt okozott. A meglévő törvényes intézkedések nem adnak módot a kormánynak arra, hogy a veszedelem ellen a kellő hatással lépjen föl. E miatt Darányi Ignác földmívelési miniszter törvényjavaslatot dolgoztatott ki, amely intézkedik a sáska föllépésének megfigyeléséről és az irtás sürgős foganatosításáról.

A javaslat szerint az irtást a földmívelési kormány szakközvetítő vezetnék, az irtáshoz szükséges eszközöket az állam adja, az irtáshoz megkívánható fuvar és igaz erő kiállításra az érdekelt község terhe, egyébként a költség felerészben az államkincstárt, felerészben pedig a törvényhatóságot terhelnék, amelynek a területen az irtás folyik. Megokolt esetekben az irtás költségének kétharmadát is elvállalja az állam. A javaslat megvitatásában az érdekelt miniszterium képviselőin kívül a saskajárta törvényhatóságok képviselői, több orsz. képviselő és szakemberek vettek részt. Darányi földmívelési miniszter, aki az értekezleten elnökölt, a tanácskozási a következő beszéddel nyitotta meg: Meltóztatnak tudni, hogy a marokkói sáska irtásával adminisztratív uton eddig igen behatóan foglalkoztunk, azonban az eredmény mégsem teljesen felelt meg a várakozásnak, miután olyan akadályok merültek fel és állottak utunkban, amelyeket a közigazgatás útján elhárítani nem sikerült. Ez a körülmény, másfelől az a szempont, hogy ha mindjárt eddig a károsodás viszonylag nem is mondható jelentékenynek, de az a nagy kötelesség hárul ránk, hogy az országot nagy veszedelemtől és a bekövetkező nagy károktól megóvjuk. Ezek voltak azok az okok, amelyek arra vezettek, hogy a törvényjavaslat tervezetét az illető osztály által elkészíttessen s egyszerűsind meghíván az igen tisztelt érdekeltséget és szakköröket, alkalmat adjak arra, hogy mielőtt a törvényjavaslat a törvényhozásnak benyújtánék, minden oldalról objektíve megvitathassék, hogy az, amit alkotunk, a célnak lehetőleg megfelelő legyen. Hermann Ottó fölvoltasott véleményében azt hangsúlyozza, hogy gondoskodni kell a megfelelő madárfajok szaporítása és védelme által, a sáska állandó pusztítóiról. Az ezután kifejtett vitában rész vett Kovács József városunk polgármestere, Király Gyula tanácsnok, Békessy László, Füst Ödön, Majzik Viktor, Bankó Albert, Cseh József, Fábrly István és Vámbéry Rusztem. Az értekezlet tagjai a javaslathoz jelentéktelen módosításokkal hozzájárultak. A miniszter konstatálván, hogy a teendő intézkedéseket az érdekelték megnyugvással fogadták és megjegyezve, hogy most már igyekezni fog a javaslatot a hallott észrevételek és fölvilágosítások figyelembe vételével mielőbb törvényerőre emelni, az értekezletet bezárta. A Gazdaközönség nevében Papp Elek országgyűlési képviselő köszönte meg a miniszter gyors és erélyes cselekvését.

— Fémilliósz kártérítési pör. Bártfa-fürdő részvénytársaság keresetet adott be Bártfa város ellen 505,355 korona erejű, még pedig beruházási költség címén 156,662 korona és kártérítési fejében 348,693 korona összegben kéri a várost elmarasztalni. A részvénytársaság keresetet arra alapítja, hogy a város a szerződés megkötésekor az évi bértösszeg alapján 28,000 korona átlagos évi jövedelmet vett, holott ez csak 10,000 koronára tehető és így a rész-

vénytársaságot ez irányban megtévesztették. Ezért kéri a vállalat a kártérítési összeg megítélésén kívül még a szerződés érvénytelenítését is.

— A sorozás határideje. A városi katonai ügyosztálya most bocsátotta ki a sorozásokra vonatkozó hirdetményt, amely a sorozások határidejét az év március 2-ától bezárólag március 7-ig jelöli meg.

A sorozások a Pavillon laktányában lesznek, mint rendszeren. A város részéről a polgármester, vagy ennek helyettese, a t. főorvos és katonaiügyi tanácsnok jelennek meg.

A főosztásra az 1886., 1885. és 1884. években született hadkötelesek hívtak fel.

Tájékoztató közöljük a sorozások sorrendjét, amely a következők:

A sorozó bizottság az alábbi dolgokban határoz:

A hadképeseknek talált egyének besorozását a közös hadseregbe, a honvédségbe és ezek póttartalékába.

A felszámolásba vagyis a törvény értelmében a póttartalékba való besorozás kedvezményére igényvel bíró családfejtartók, illetőleg ezek hozzátartozói, továbbá papnövendékek és papjelöltek, népiskolai tanítók és tanítójelöltek, végre örökölt mezei gazdaságok birtokosai által benyújtott kérvények tárgyalását és elintézését.

A családi tekintetből, vagy a tanítóképzési tanulmányok befejezése céljából való szabadságolás iránt, valamint végre az egyévi tényleges szolgálat kedvezményének megadására iránt benyújtott kérvények elintézését.

A folyó 1907. évi újoncállításra az 1886-ik, 1885-ik és 1884 ik években született hadkötelesek vannak felhiva.

A sorozásra felhívott hadkötelesek közül, a keresetképeség tekintetéből megvizsgálandó férfi rokonokkal együtt, a fentebb kifutott időszakokra minden egyes napján csak annyian jelenjenek meg, ahányna néve, az újoncállítási eljárást el lehet végezni, e célból a következők napirend állapítják meg:

március 2-án az 1886 évi szülöttek I. korosztály 1. sorszámától 200. sorszámig,

március hó 4-én az 1886. évi szülöttek I. korosztály 201 sorszámától végig, és az 1885. évi szülöttek II. korosztály 1. sorszámától 70-ig,

március hó 5-én az 1885 évi szülöttek II. korosztály 71. sorszámától végig,

március hó 6-án az 1884. évi szülöttek III. korosztály egészen,

március hó 7-én azon idegen illetőségű városunkban tartózkodó hadkötelesek, kiknek Debrecenbe leendő soroztatása engedélyeztetet s állítási lajstrom kivonatát ide már megérkeztek.

Bővebb tudnivalókkal a katonai ügyosztályban szolgálnak.

— Nyugdíjazott rendőrök. A város nyugdíj-ellenőrző bizottsága kedden délelőtt tartott ülést Oláh Károly elnökelete alatt. A bizottság több rendőrnök szolgálati idejét megállapította s kérésünkre nyugdíj igényüket elfogadandónak javasolja a közgyűlésnek.

— A debreceni új gyógyszerárak. Több ízben hirt adtunk arról, hogy a város területén többen gyógyszerári engedélyekért folyamodtak a belügyminiszterhez. A kérvények véleménymondás céljából most Debrecen egészségügyi bizottsága elé kerülnek. Az egészségügyi bizottság hétfő délután tartandó ülésén foglalkozik a patikák dolgával, valamint más egészségügyi kérdéssel is.

— A nagyerdei gyógyfürdő. Hányan vannak városunkban is, akik elmennek hidegvíz kurára messze idegenbe, tengerpénzt áldozva, holott a hidegvízgyógyimódot ép úgy használhatók a Nagyerdőn, hol a vizgyógyimódot minden eszköze, a fürdőbőről elismert szaktudománya, lelkiismeretes gyógykezelése rendelkezésükre áll. A fürdőbőről Balkányi Ede dr. főorvos a legnagyobb áldozatkészséggel tartja fenn a fürdőt, nagy költséggel felszerelte azt a modern higiénia minden eszközeivel oly és olcsó áron kuralathatja magát mindenki, mint sehol a világon. A víz alkalmazása gyógycélokra, hőmérésk., alak- és időtartam

tekintetében oly sok változatoságot enged, hogy azt a legkülönbözőbb betegségekben eredménnyel alkalmazhatjuk. Általában a vizgyógyimódot előzőleg, éltetőleg és erősítőleg hat. Az anyagcsere fokozódása, az idegrendszernek kedvező befolyásoltatása által a beteg szerveknek megváltozott működésük idéztetik elő. Sem fiatalja, sem öregje nem zárandó ki a hidegvízgyógyimódotól. A fiatal szervezet erőteljesebben fejlődik és gyaraskodik mellette, míg a magasabb korban a hanyatló erőkkel felénk és a lassan működő szerveket fellírísíti. Eredményre alkalmasnak tehát a vizgyógyimódot és annak különféle alakja: 1. Súlyos betegségek utáni egyengüléseknél. 2. Erősödési és edzési szempontból, a légzőszerveknél hurto állapotba való hajlamlánál. 3. Tápálkózási zavaroknál, u. m. vérszegénység, sápkór-, kövesség-, közsvény-, görvéllyör- és czukorvizelésnél. 4. Gyomor-, bél- és májbetegségeknel. 5. Vérkeringési zavaroknál, vértululás és aranyeres bántalmaknál. 6. Rheuma- és ízfájdalmaknál. 7. Az idegrendszer megbetegedéseivel, a neurastheniánál, ennek sokoldalú jelenségeivel, a mint: fejfájás, szédülés, fejfájás, levertség, szellemi és testi kimerültség, álmatlanság, asthma, ideges szívbántalmak, a gyomor-, bél- és nemi szervek neurastheniájánál, hysteriánál, Basedow-féle betegségnél, gőrcsős és hideges állapotoknál. — A nagyerdői vizgyógyimódot modern és czélzárú berendezése, felkése és kitűnő puha víz feletté alkalmas tényezők a vizkurának sikeres használatára. Fővárosi szakértői személyzet végzi a teendőket, az árak mérsékelték. Orvosi felügyelet. Az intézet egész nap nyitva férfiaknak: d. e. 9 óráig és d. u. 5-8 óráig; nőknek: d. e. 9 óráig d. u. 5 óráig Kiki keresse meg elvesztett egészségét a nagyerdői hidegvízgyógyimódotban.

— ELADÓ BÖR. Érmelléki, díszesgi az eszernyolcszáznyolcvanas évekből, mintegy 50 hektoliter, valamint 1903. és 1904. évi ugyanottani rizling 20—25 hektoliter eladó. Medgyaszay Miklós árvaszéki ülnöknel (városház I. em. 23 ajtó).

Szerkesztői üzenetek.

Bérlő. A városi tanács egy múlt évben, 5062. sz. alatt hozott határozatával kimondotta, hogy a nagyerdői nyári lakokat ez évben nyilvános verseny utján adja ki.

F. Gy. Szatmár. Besszes levele értelmében lapunk mai számában közlöm a cikkyelt. Miatán pedig lapunk jár az összes törvényhatóságoknak, olvasni fogják a közérdekű cikkyelt az egész országban. A figyelmet köszönöm és igen kérem, sziveskedjék más alkalommal is felkeresni nagybecsű írásával. Egyidejűleg intézkedünk, hogy lapunk mai számából tíz példányt küldjön kiadóhivatalunk Besszes címére.

K. K. Helyben. A cikkyelt vetjük, köszöniük. A kért példányokkal sziveskedjék tetszésed szerint rendelkezni.

Tisztviselő. Lapunk jövő számában egész terjedelmében olvasható a fizetésrendezésre vonatkozó javaslatot.

Sz. . . Nincs módunkban kérését teljesíteni.

Közt. Megkaptuk a cikkyelt és kérjük, hogy annak egy részének megbeszélése végett méltóztassék a szerkesztőségbe a délelőtti órákban befáradni.

2572—1907. szám.

Árverési hirdetmény.

Debrecen sz. kir. város törvényhatósági bizottsági közgyűlése 24/1319—1907. bkgy. sz. alatt hozott és belügyminiszteri jóváhagyást nyert határozatában kimondotta, hogy a város tulajdonát képező és a közvágóhíd déli oldalán elterülő ugynevezett Baik—Szilágyi-féle telekből 10 holdat — a sertes szállás és előlegező intézmény céljaira nyilvános árverésen elidegenít.

Ezen határozat folytán a városi tanács az árverési határidejűl 1907. év február hó 27. napjának d. e. 9 óráját, helyéül pedig a városbába közgyűlési termét kitűzi és az árverelni száradékokat azzal a megjegyzéssel, — hogy az árverési feltételeket a hivatalos órák alatt a városi számvevői hivatalban megtekinthetik — ezenel meghívja.

Debrecen, 1907 február hó 19-én.

A városi tanács.